

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ
Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра соціально-гуманітарної підготовки

КЕЙС
заняття на тему
«Професійна етика»

Підвищення кваліфікації
слідчих поліції

Інформація про викладача:
д.е.н., професор РЕВАК
Ірина Олександрівна
0674440963

Львів -2022

Тема

«Основи професійної етики працівників правоохоронних органів. Кодекс професійної етики поліцейського. Основні принципи діяльності слідчого»

Лекція – 1 год

Практичне заняття – 1 год.

Навчальна мета: ознайомити працівників поліції з нормами міжнародного та вітчизняного законодавства у професійній етиці правоохоронців та основними принципами професійної етики та службового етикету.

Виховна мета: сприяти виробленню морально-ціннісних пріоритетів професійної діяльності.

Розвивальна мета: продемонструвати відмінність між професійною етикою та професійною мораллю, діловим та службовим етикетом.

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійні слайди, комп'ютер.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжтематичні зв'язки: законодавче та нормативне регулювання професійної діяльності поліцейського, деонтологія, норми і стандарти правоохоронної діяльності.

План лекції (навчальні питання):

1. Специфіка професійної етики поліцейського. Вираження основних принципів і стандартів професійної етики у правоохоронній діяльності.
2. Сутність і специфіка етичних цінностей та їх втілення у Кодексі професійної етики.
3. Моделі етичної поведінки працівника дізнання.

1. Специфіка професійної етики поліцейського. Вираження основних принципів і стандартів професійної етики у правоохоронній діяльності.

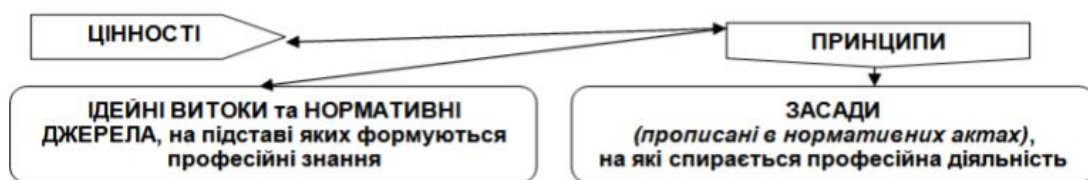
Етика ж спонукає осмислювати кожен вчинок, співвідносити свої дії з людською гідністю, власним сумлінням та відповідальністю перед іншими людьми.

Саме незламність моральних переконань дає змогу людині вистояти в умовах диктатур, війн, таборів, що, на жаль, стали реаліями ХХ століття. Доказом цього можуть послужити спостереження відомого психолога Б. Беттельхейма [17] під час його ув'язнення у фашистському концтаборі. Він, зокрема, стверджує, що ті, хто прагнув будь-що зберегти своє життя, зрештою або переходили на службу до табірному начальству, або гинули. Ті ж, хто мав усталені моральні переконання, виживали і не піддавалися спробам табірному начальству нівелювати їхню особистість і впливати на них.

Отже, саме моральні переконання особистості є основою її існування і діяльності, а також надійним захистом під час різноманітних зовнішніх

випробувань. Як показує досвід, все це стосується не лише окремої людини, а й суспільства в цілому.

Відчуття власної громадянської ідентичності є неможливим без залучення до спільної справи суспільного упорядкування задля реалізації спільного суспільного блага. На засадах цієї ідеї побудована мотиваційна складова як для всієї правоохоронної діяльності, так і для будь-якої професійної діяльності у суспільстві. Цінності верховенства права, гуманізму, професіоналізму відіграють вирішальну роль у формуванні професіонала. Роль цінностей у процесі набуття професійних навичок і вмінь – надання раціональної, системної єдності ідейному конструкту професійної діяльності поліцейського. Так, кожна з цінностей реалізується через низку принципів професійної діяльності, що зафіксовані у нормативних і нормативно-правових актах. Саме поєднання та реалізація цінностей і принципів професійної діяльності поліцейського у світогляді професіонала сприяє досконалості й цілеспрямованості особистості поліцейського, дозволяє протистояти професійній моральній деформації.

Отже, основні принципи професійної етики поліцейського – це основоположні ідеї, керівні начала, покладені в основу професійної діяльності поліцейських, в яких фіксуються ціннісні та ідеологічні засади публічного життя суспільства. Недотримання цих вимог ставить під сумнів легітимність здійснення професійної діяльності, підриває довіру до професіоналізму як до певної кваліфікаційної якості людини, загрожує загальною недовірою громадськості до програм державного менеджменту і, у крайніх своїх виявах, соціальними заворушеннями.

Принципи професійної діяльності закладають основи професійного статусу поліцейського. Професійний статус поліцейського – це особливе становище у соціальній системі суспільства, пов'язане з певними очікуваннями, правами й обов'язками. Межі цих очікувань, прав та обов'язків визначені основними принципами професійної етики поліцейського. Статусу поліцейських належить низка важливих факторів: фіксація прав і соціального захисту поліцейських, умови праці та професійна підготовка. Принципи професійної етики поліцейського, прописані у Конституції України, Законах України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», наказі МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських»:

- верховенства права;
- дотримання прав і свобод людини;
- законності;
- відкритості та прозорості;
- політичної нейтральності;

- взаємодії з населенням на засадах партнерства;
- безперервності;
- справедливості, неупередженості та рівності.

Фіксація основних етичних принципів у процесі укладання нормативно-правових актів дає можливість повніше розкрити сутність і призначення професії поліцейського, і, водночас, показати очікування й запити суспільства до його професійної діяльності.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА <i>як цінність</i>	ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО	ГУМАНІЗМ <i>як цінність</i>
<i>справедливість, дотримання прав і свобод людини, законність, рівність</i>	ПРОФЕСІОНАЛІЗМ <i>як цінність</i> <i>служіння суспільству, відкритість і прозорість, політична нейтральність, безперервність, взаємодія з населенням на засадах партнерства</i>	<i>толерантність, неупередженість, свобода совісті, гендерна рівність</i>

Зазначимо, що дана класифікація є досить умовною та умоглядною, оскільки всі принципи професійної етики поліцейського є взаємопов'язаними. Можна запропонувати й іншу типологізацію основних етичних принципів професійної діяльності поліцейського, що ґрунтується на смисловому структуруванні прописаних у нормативних актах засад професійної діяльності поліції.

Концептуальні засади професійної діяльності	<i>верховенство права, справедливість, дотримання прав і свобод людини, законність, рівність</i>
Світоглядні засади професійного мислення	<i>толерантність, неупередженість, свобода совісті, гендерна рівність</i>
Процесуальні засади професійної діяльності	<i>служіння суспільству відкритість і прозорість, політична нейтральність, безперервність, взаємодія з населенням на засадах партнерства</i>

Зауважимо, що дієвість процесуальних засад професійної діяльності залежить від їх ідейного окреслення у концептуальних засадах професійної діяльності та світоглядних засадах професійного мислення. Так, вітчизняні науковці неодноразово акцентували увагу на основних якостях, які працівник поліції повинен обов'язково мати: почуття справедливості, гуманність, відповідальність, неупередженість. Крім цього, працівник поліції має поєднувати всі вищевказані якості з умінням втілювати етичні принципи у відповідні форми зовнішньої поведінки, в основі якої – повага до людини та її гідності, ввічливість, тактовність, скромність, естетична привабливість і доцільність вчинків.

Акцентуючи на цінностях і принципах правоохоронної діяльності, не можна оминути таких важливих у сучасному професійному світі феноменів, як професійна (поліцейська) культура, репутація, чесноти професіонала. Спрямовання до ідейних засад професійної діяльності має змістити акценти від вимог і зобов'язань, сформованих щодо професіонала суспільством, до

внутрішньої готовності й потреби обирати певну професію, пов'язувати з нею своє життя, усвідомлювати, чи відповідає стиль професійного життя та цінності професії особистим цінностям і переконанням, фактично – це виведення на перший план позиції ставлення до себе, чого у вітчизняній професійній етиці майже немає. Загальновідомою є така класифікація професійних стосунків, або відносин:

1) ставлення до оточення: скромність, гордість за свою професію, повага, почуття гідності та честі – у себе й інших, сумління, справедливість, вимогливість, правдивість, порядність, доброзичливість, постійна готовність прийти на допомогу;

2) ставлення до виконання службових обов'язків: мужність, витримка, стійкість, рішучість, вимогливість, дисциплінованість, принциповість, сміливість, ініціативність, чесність, безкорисливість, ретельність, відповідальність;

3) ставлення до Батьківщини, суспільства, держави, народу: патріотизм, відданість, вірність обов'язку, відповідальність, самовідданість».

Зауважимо, що для реалізації принципів професійної етики, потрібна зорієнтованість, націленість людини на їхнє здійснення, зафіксована в певних сформованих якостях, що є втіленням зразкової поведінки професіонала.

2. Сутність і специфіка етичних цінностей та їх втілення у Кодексі професійної етики.

Безпосереднє завдання етики – допомогти осмислити моральні проблеми, що нас хвилюють, на рівні, досягнутому культурою людства, і разом з тим усвідомити неповторність власної ситуації, для розуміння якої необхідні творчі зусилля власної волі.

Морально-професійні кодекси виконують певні соціальні функції:

– пізнавальну, яка відображає процеси суспільно-професійного розподілу праці за певних історичних умов;

– регулятивну, яка забезпечує взаємозв'язок фахівців із суспільством;

– ціннісно-орієнтаційну, яка формує уявлення про моральний ідеал.

Походження, сутність, специфіку, суспільні функції морально-професійних норм і відносин, закономірності їх розвитку на різних історичних етапах якраз і вивчає така прикладна соціально-філософська дисципліна, як професійна етика.

Професійна етика формує кодекс правил, що визначає поведінку фахівця у службовій ситуації, формує глибоке усвідомлення моральної відповідальності за виконання службового обов'язку. Вона повинна народитися в надрах професійного співтовариства, а не нав'язуватися іззовні. У процесі професійної практики норми поведінки повинні «відкриватися», а не наказуватися.

Основне призначення професійної етики – вплив на свідомість особи з метою вдосконалення її як фахівця і сприяння найбільш ефективному вирішенню професійних завдань. Етичні вимоги, вироблені в конкретній професійній діяльності, є виявом загальної моралі.

Завдання професійної етики – провести чітку межу між морально-професійними явищами і явищами професійної майстерності, вивчити цілі професії і їх значущість у соціальному прогресі, обґрунтувати систему норм, що регулюють відносини людей у певній сфері діяльності. Професійна етика покликана також сприяти втіленню гуманістичних імперативів у специфічні умови професійної діяльності, встановити межі бажаного, дозволеного і неприпустимого, обґрунтувати морально-професійний ідеал та взірць поведінки в конкретній сфері професійної діяльності.

Професійна етика має дати рекомендації професіоналам щодо моральної складової у виконанні професійних обов'язків. Важливою складовою професійної етики є також вивчення конфліктних форм поведінки і визначення засобів розв'язання конфліктів у різних професійних сферах, дослідження причин деформації морально-професійної свідомості і визначення шляхів її викорінювання.

Центральним поняттям професійної моралі є поняття професійного обов'язку, яке тісно пов'язане з поняттям відповідальності. Взагалі, професійна етика – це теорія професійної моралі, яка визначає ставлення людини до свого професійного обов'язку. Професійний обов'язок як такий має об'єктивну і суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона обов'язку являє собою чітко сформульовані завдання, поставлені державою перед працівниками тієї чи іншої сфери. Суб'єктивна – внутрішнє переконання в справедливості і правоті справи, якій присвячується життя. Професійний обов'язок визначається взаємодією норм права і норм моралі, оскільки норми моралі регулюють внутрішнє усвідомлення людиною своєї поведінки, а норми права – зовнішню форму поведінки.

Діяльність правоохоронних органів завжди перебуває під пильною увагою суспільства, оскільки її результати безпосереднім чином позначаються на гарантуванні безпеки особистості, суспільства і держави, реалізації їхніх законних інтересів. Правоохоронці забезпечують правопорядок, захист прав, свобод і власності громадян з використанням примусових заходів і обмеження прав особистості. Все це породжує комплекс протиріч як у суспільній, так і в індивідуальній свідомості. Суспільство надає співробітникам правоохоронних органів не тільки правові, але й моральні санкції на проведення відповідної діяльності щодо охорони і захисту прав громадян з використанням владних повноважень. Це накладає на них високу відповідальність за суворе і точне дотримання законності і меж допустимості дій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. Отже, йдеться про моральні вимоги до поведінки працівників поліції.

Одним із важливих завдань професійної етики правоохоронців є нівелювання професійної деформації, яка може виявлятися в грубому поводженні з правопорушниками, зловживанні владними повноваженнями, надмірній підозрілості, пияцтві, використанні в мовленні жаргонізмів, нецензурної лайки, нехтуванні моральністю засобів досягнення мети. Неуважність до моральної культури, до морально-психологічного клімату

службового колективу призводить не лише до зниження якості службової діяльності, але й до загальної деградації, до повного розвалу колективу.

Як показує практика, саме моральна стійкість, високий рівень особистісної культури є запорукою уникнення професійної деформації. Проблема попередження морально-професійної деформації поліцейських має загальнодержавне значення, оскільки від її вирішення залежить не лише ефективність діяльності працівників Національної поліції та їхній імідж, але й загальносуспільний морально-психологічний клімат, а також ставлення громадян до влади в цілому.

У багатьох випадках ці якості впливають на ефективність службової діяльності ніяк не менше, ніж професійна компетентність. Тож не дивно, що нині проводиться докладний аналіз моральних якостей і культури працівників Національної поліції під час їхньої атестації чи переатестації, коли вони висувуються на більш високу посаду. Таким чином, моральність і культура є важливою складовою професійної компетенції правоохоронця.

3. Моделі етичної поведінки працівника дізнання.

Проблема співвідношення моралі і права посідає важливе місце в сучасній етиці, оскільки вона пов'язана зі специфікою відношення «людина – суспільство – держава». І мораль, і право є сукупністю загальних, досить сталих норм, правил поведінки, які ґрунтуються на уявленнях про належне і справедливе і стосуються всіх сфер життєдіяльності. Єдність моралі і права обумовлюється спільністю їх призначення – створенням зразка поведінки, встановленням і підтримкою соціального порядку.

Службовий етикет – це загальноприйняті правила поведінки у професійному спілкуванні, система норм і атрибутів, притаманна конкретній установі чи організації: стиль і стандарти спілкування, забезпечення належної субординації і дисципліни, вимоги до естетизації внутрішнього середовища, формування іміджу, ведення справ із суб'єктами зовнішнього оточення.

Виділяють такі принципи службового етикету:

- гуманізм, людяність, що втілюється у ввічливості, тактовності, скромності, точності, які, в свою чергу, виражаються в уважному, доброзичливому ставленні, готовності надати допомогу, відчутті міри, яке підказує в певній ситуації не акцентувати увагу на помилках і недоліках іншої людини, не робити їй зауважень у присутності іншої особи, не ставити запитань, які ставлять співрозмовника в невігідне становище, вмінні не переоцінювати себе, не підкреслювати своєї значущості, цінувати своє слово, виконувати обіцяне, своєчасно приходити, не запізнюватися;

- доцільність дій: у спілкуванні все має бути помірковано простим; якщо людина не знає, як поводити себе в нестандартній ситуації, то варто керуватися принципом доцільності і зручності, сучасний службовий етикет не є догматичним, він передбачає можливість вибору;

- естетична привабливість, яка виявляється в зовнішньому вигляді, манерах, міміці, жестах, тобто у відповідності форми змісту.

Службовий етикет працівників Національної поліції України – це система встановлених законами і підзаконними нормативно-правовими актами правил, що регулюють порядок поведінки і спілкування працівників поліції з колегами, громадянами, трудовими колективами, громадськими організаціями тощо, дотримання і виконання яких є обов’язковим. Він містить професійні вимоги, етичні принципи як службової, так і позаслужбової поведінки, виступає певним професійно-етичним еталоном.

Його основними принципами є:

- службова субординація;
- повага до старших за званням, посадою, віком;
- взаємоповага і взаємодопомога;
- дотримання норм законодавства, виконання вимог присяги, дисциплінарного статуту, правил етичної поведінки і наказів начальників;
- дисциплінованість;
- дотримання правил носіння встановленої форми одягу і віддання військової честі;
- ввічливість, добросовісність, пунктуальність, витримка тощо.

Моральним і ціннісним стандартом професії поліцейського виступають честь і гідність. Честь є однією з форм самосвідомості, самооцінки. Це форма прояву ставлення індивіда до самого себе і суспільства до індивіда, усвідомлення індивідом свого суспільного значення і визнання цього значення з боку суспільства, усвідомлення суспільної важливості свого обов’язку. Найчастіше поняття честі має два відтінки значення: як те, що внутрішньо притаманне індивіду, шляхетність, і як визнання, позитивна репутація. Гідність – це, по-перше, об’єктивна цінність людини, її цінність для суспільства, соціальна значимість, по-друге, усвідомлене ставлення до себе як до суб’єкта моральної діяльності, розуміння своїх прав і свобод, обов’язків, повага і гордість за себе. Кожна людина, незалежно від соціальної приналежності, за правом народження, тому що вона саме людина, має гідність.

Стаття 3 Конституції України проголошує: «Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Стаття 21: «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах».

Стаття 28: «Кожен має право на повагу до його гідності».

У своїй професійній діяльності дізнавачі повинні бути об’єктивними, неупереджено оцінювати факти. Для отримання адекватної інформації, повного та всебічного розслідування справи необхідно демонструвати ефективну комунікативну діяльність, бути комунікативно гнучким. Часто виникають ситуації, коли допитувана особа не володіє або приховує інформацію, чи умисно спотворює її, або внаслідок суб’єктивної реконструкції матеріалу в пам’яті інформація не відповідає дійсності. Намагання досягти позитивного результату в розслідуванні злочину будь-яким чином, будь-якими засобами є абсолютно неприпустимим і аморальним. Органи дізнання представляють державу на дуже відповідальній ділянці боротьби зі злочинністю. Від їхніх дій і рішень залежить доля обвинувачених, їх родичів і близьких. Вони не можуть

бути байдужими до переживань, до подальшої долі людини. Представники підрозділів дізнання зобов'язані забезпечувати усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального проступку, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують їх покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень. Повага, чуйність, доброзичливість надзвичайно важливі під час спілкування і з потерпілими, і зі свідками, і з рідними і близькими обвинувачених.

План практичного заняття (навчальні питання):

1. Загальне обговорення:

А. Оберіть один із принципів і поясніть, як Ви його розумієте: верховенство права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість та прозорість; справедливість, неупередженість і рівність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; політична нейтральність; підзвітність та відповідальність.

Б. Наведіть приклади порушення зазначених нижче принципів у діяльності працівників Національної поліції: справедливості, неупередженості та рівності; поваги до прав і свобод людини; гуманності та добросовісності.

В. Поясніть, який принцип діяльності поліції реалізується в твердженні: Поліція успішна тоді, коли вона тісно співпрацює з населенням.

2. Робота в малих групах за завданням:

Обговоріть та поясніть, яким чином у діяльності дільничного офіцера забезпечуються неупередженість та політична нейтральність.

3. Робота в малих групах: Як, на Вашу думку, визначити основні критерії оцінки ефективності діяльності служби дільничних офіцерів.

4. Дискусія загальна: Як має поводитись дільничний офіцер, щоб підвищити авторитет правоохоронця в суспільстві?

Контрольні питання:

1. Чому об'єктом вивчення є професійна етика, а не професійна мораль поліцейського?
2. Чи має поліцейський більше прав, ніж цивільна особа?
3. Чим визначаються честь і гідність особи?
4. У чому полягає зміст поняття «толерантність»?
5. Яку відповідальність несе працівник за порушення професійноетичних принципів і норм?

ВИСНОВКИ

Проблема співвідношення моралі і права посідає важливе місце в сучасній етиці, оскільки вона пов'язана зі специфікою відношення «людина —

суспільство – держава». І мораль, і право є сукупністю загальних, досить сталих норм, правил поведінки, які ґрунтуються на уявленнях про належне і справедливе і стосуються всіх сфер життєдіяльності. Єдність моралі і права обумовлюється спільністю їх призначення – створенням зразка поведінки, встановленням і підтримкою соціального порядку.

З метою формування в поліцейських почуття відповідальності стосовно дотримання професійно-етичних норм поведінки під час виконання службових обов'язків, а також сприяння посиленню авторитету та довіри громадян до Національної поліції України видано Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 року.

Оптимальна модель місії поліції може бути виражена формулою: «Поліцейські служать народу України, задовольняючи його потреби в послугах держави». Цінності є змістовним, сутнісним наповненням принципів, взаємообумовлюють та взаємодіють. Причому виявлення ціннісних підвалин діяльності поліції надає осмисленості та змістовної наповненості правоохоронній діяльності. Виокремлено й обґрунтовано основні цінності професійної діяльності поліцейського: верховенство права, гуманізм, професіоналізм. Принципи професійної етики:

- окреслюють у загальній формі об'єктивно обумовлену вимогу щодо учасників суспільних відносин;
- слугують засобом самообмеження державної влади;
- є керівництвом для досягнення цілей правового регулювання;
- формують – разом із цінностями – ідейне поле філософії професійної діяльності.

Запропоновані схеми типологізації основних принципів професійної етики поліцейського забезпечують наочність сприйняття та полегшують усвідомлення ступеня їхньої теоретичної розробки та відтворення у вітчизняних нормативнозаконодавчих актах.

Зважаючи на огляд основних принципів професійної діяльності та їхньої реалізації у нормативних актах, слід відзначити, що: у вітчизняному законодавстві низка таких важливих факторів, як фіксація прав і соціального захисту поліцейських, умови праці та професійна підготовка потребують чіткішої артикуляції, доопрацювання та доповнення; передусім ідеться про проблеми формування особистісних внутрішніх, власне морально-етичних якостей професіонала, а не лише набуття формально-зовнішніх, процедурних атрибутів професійної належності (носіння однострою, наявність жетона й службового посвідчення).

Прийняття Етичного кодексу поліцейського вочевидь стало б значним кроком у постановці формулювань, ретельнішому аналізі та повнішому усвідомленні етичних проблем професійної діяльності поліцейських і готовності їх розв'язувати, що має наблизити якість роботи поліції до стандартів західної професійної культури.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Національну поліцію: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>
4. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ МВС України від 9 листопада 2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>
5. Про затвердження Правил носіння однострою поліцейських: Наказ МВС України від 19 серпня 2017 р. № 718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17>
6. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. С. 233. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-01-315>

II. Спеціальна література:

1. Василевська Т. Е. Етика в публічній службі : підручник. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.
2. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 8 травня 1979 р. № 690. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803
3. Європейський кодекс поліцейської етики: Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів Ради Європи від 19 вересня 2001 р. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.
4. Ламаш І. В. Феномен поліцейської культури (police culture) у сучасних зарубіжних дослідженнях. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61). С. 11–17.
5. Павлишин О. В., Кравчук О. В., Лев О. Р. Антропологічно-правові виміри професійної деформації моральної свідомості працівників Національної поліції України. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2018. № 2 (18). С. 71–80.
6. Петрова Г. Деонтологічні засади службової діяльності: службовий етикет правоохоронця (поліцейського) : пам'ятка Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 100 с.
7. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С. 175–185. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/viewFile/119656/130878>.
8. Шило Є. П. Правові принципи діяльності Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 2. С. 154–164.

III. Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
3. Урядовий портал. Єдиний веб-потал органів виконавчої влади. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Офіційний веб-потал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua/>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>
6. Офіційний веб-потал Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Національне агентство України з питань державної служби. URL: <http://nads.gov.ua/control/uk/index>
8. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua/>
9. Вікіпедія Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>
10. Електронна бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www1.lvduvs.edu.ua>